

Imma Tubella: “Mai no ens han explicat que un dels herois de la independència americana parlava català”

Autor: Clara Ardèvol i Albert Salomé//Imma Tubella

Data de publicació: 18-07-2021

Entrevista editada ahir 20 de juliol al diari digital Vilaweb a N'Imma Tubella, doctora en ciències socials, catedràtica en comunicació i ex-rectora de la UOC. Ha publicat la novel·la històrica 'Els insumisos del mar'.

Imma Tubella és doctora en ciències socials, catedràtica en comunicació i ex-rectora de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC). Tot i que no ha abandonat el món acadèmic, aquests darrers anys s'ha centrat més en la seva faceta d'escriptora. Ha publicat llibres com ara *A cavall del vent*, *Un secret de l'Empordà* i, enguany, *Els insumisos del mar*, que ha estat guardonat amb el premi Nèstor Luján de novel·la històrica. L'obra recrea les memòries del mallorquí Antoni Ferragut i Guitard, pare i avi de dos herois de la independència dels Estats Units que, ja de gran, a Menorca, narra l'experiència que li va canviar la vida: viatjar, juntament amb l'escriptor Daniel Defoe, a una colònia de pirates a Madagascar on tots els individus vivien lliures i iguals: l'amagada utopia de Libertàlia.

Parlem amb l'autora sobre la filosofia política que hi ha darrere el mite desvirtuat del pirata malvat i sobre les dones pirates, doblement invisibilitzades. També comenta la situació política i, com a experta en ambdues qüestions, analitza els desafiaments comunicatius del país i els problemes que ha dut la pandèmia pel que fa a l'educació, especialment l'educació a distància. “Anem tard en tot”, diu, contundent.

—Heu dedicat molts anys a la universitat i fins i tot us hauríeu pogut dedicar a la política. Com és que us heu acabat consolidant com a novel·lista?

—A deu anys vaig guanyar un premi de narració i dibuix i a casa vaig dir que volia ser escriptora. Em van dir que això no em donaria menjar i van provar de treure-m'ho del cap, però tota la vida he escrit. El meu primer llibre publicat l'havia acabat vint anys enrere, però en aquell moment publicava molts textos de recerca i vaig pensar que era millor no

publicar-lo llavors. Això a França ho tenen solucionat: hi ha molts periodistes que són professors i que escriuen amb pseudònim per no barrejar les coses... Tot el que he anat fent, amb sort i de gust, ha estat un accident fins a arribar aquí, que és el que volia.

—El llibre parla de Libertàlia, una colònia de pirates en què es vivia amb total llibertat i igualtat. Per què aquest tema?

—Tots els llibres els he fet per casualitat. En una llibreria de París em va caure a les mans un llibret que es deia Libertàlia. Era un capítol d'una enciclopèdia de pirates escrita per un tal capità Johnson, que era Daniel Defoe. No entenia per què havien tret aquest capítol de l'enciclopèdia i vaig començar a investigar. La història oficial defensa que tots els pirates que surten en aquesta enciclopèdia i les seves històries són veritat, menys la del capità Misson i Libertàlia. La història dels pirates ha estat completament amagada i manipulada per la historiografia oficial. Barregen corsaris, pirates i bucaners i titllen els pirates de criminals, però no ho eren.

—En què es diferenciaven?

—Els corsaris eren mercenaris que robaven en nom d'un rei. En canvi, entre els pirates hi havia intel·lectuals de prestigi que tenien biblioteques espectaculars als vaixells i que duïen l'Utopia, de Thomas More, a la mà. El pirata occità Daniel Montbars atacava tots els vaixells castellans que trobava amb el llibre de Bartolomé de las Casas a la mà, acusant-los d'assassins i venjant el genocidi. Els pirates tenien una filosofia al darrere. Eren assemblearis i tenien seguretat social i jubilació: part del botí es guardava per als qui ja no podien navegar o per als ferits i malalts. A més, una de les coses a què es dedicaven era a alliberar esclaus, a qui oferien de tornar o de quedar-se amb ells. I vaig trobar espectacular la història de les dones pirates, encara més amagada. Votaven i podien presentar-se com a capitanes mentre que a Suïssa el sufragi femení es va aconseguir el 1971!

—Com eren les dones pirates?

—Fugien de matrimonis forçats o de maltractadors. N'hi ha hagut moltíssimes, moltes de les quals nòrdiques. La primera va ser una pirata de Cartago, el 700 abans de la nostra era. També es destaquen Grace O'Malley, independentista irlandesa, Jeanne de Clisson, a qui deien la tigressa bretona, Anne Dieu-Le-Veut, també bretona, i Anne Bonny i Mary Read, les més famoses. Bonny s'obria la camisa i ensenyava els pits als enemics. Els deixava tan atabalats que atacava el vaixell sense problemes... Els pirates eren teatrals, però molt menys violents que no sembla. Es disfressaven, es posaven pólvora als cabells... Molts pirates terribles feien pura comèdia.

—I com eren les repúbliques pirates?

—He parlat amb okupes per fer la novel·la perquè el que feien els pirates era alliberar espais. Hi ha historiadors que diuen que Libertàlia va existir i n'hi ha que diuen que no, però tothom està d'acord que les repúbliques pirates van existir, i que eren autogestionades, tot i que no van durar gaire. Sembla que Libertàlia es va acabar perquè els indígenes van atacar-la. Un altre exemple és la República de Salé, formada per moriscos i jueus expulsats de Castella. Llegint codis de vaixells pirates ja es veu quina era la seva filosofia.

—En què es basava aquesta filosofia?

—Tots tenien dret de vot i el capità s'havia de sotmetre a la votació de la tripulació. Hi havia el capità, que manava en temps de guerra, i un contrapoder, el contramestre, que organitzava el vaixell. Una de les coses més castigades era l'assetjament i l'abús sexual, fos contra dones, homes o nens. L'homosexualitat la permetien absolutament. En definitiva, els pirates en van fer alguna de grossa? Segurament, però, com deia Defoe, eren bandits socials. No mataven ni robaven perquè sí, sinó per una causa. El llibre no és una oda a la pirateria, és una oda a la llibertat, que era la base de Libertàlia. La igualtat també la practicaven i no parlaven de fraternitat, però sí de suport mutu. També parlaven del dret a la felicitat, que reflecteix la constitució americana. Benjamin Franklin i George Washington estaven enamorats de la filosofia dels pirates!

—De fet, aquest tema també es toca a la novel·la, que recrea les memòries d'Antoni Ferragut, avi de David Ferragut, un dels herois de la independència americana.

—Sí. De l'Antoni, se'n saben molt poques coses, m'ho invento gairebé tot. Pel que fa al seu fill, Jordi Ferragut, va ser

l'heroi oblidat de la independència americana. En David ja era molt americà, però en Jordi era menorquí i parlava català. De fet, a en David li va regalar una Bíblia que, a la darrera plana, en català, deia que no s'oblidés mai que venien de Menorca. En Jordi, a més, va salvar George Washington en una batalla. Als Estats Units els reivindiquen i nosaltres no. Mai no ens han explicat que un dels herois de la independència americana parlava català... Ho vaig descobrir als Estats Units perquè a Washington hi ha la Farragut Square.

—Al llibre es diu “després de tota revolució ve la reacció i la traïció” i “totes les revolucions tenen la seva contrarevolució”. Hi ha paral·lelismes amb el present?

—I tant! És un llibre que he escrit de manera paral·lela al nostre procés. La utopia dels pirates també era un projecte de societat, però va acabar molt malament. Espero que nosaltres acabem millor... Quan em deprimeixo penso en Deulofeu, el farmacèutic de Figueres, que diu que Catalunya serà independent el 2029, no tant perquè els polítics aconseguixin la independència, sinó per la decadència d'Espanya. Espanya està en un moment de decadència total del punt de vista econòmic, polític, cultural i moral. Cap dels esforços de propaganda a l'exterior no li van bé i nosaltres recollim més fruits que no pensàvem a l'exili.

—Com la veieu, la situació política?

—La política de la Generalitat no m'interessa perquè és una política autonomista absolutament retallada. I a més falla el relat. No som capaços d'explicar quin projecte de país tenim: què hi guanyaríem si fóssim independents i què hi perdem si continuem a Espanya. Jo he estudiat molt la independència americana i, tot i que són èpoques i situacions completament diferents, és interessant de veure com van saber crear un somni, un relat que convencés tothom. Hi va haver grans discussions entre els pares de la independència, però van veure que la primera prioritat era la independència. Van crear un relat que demostrava que era molt millor deslliurar-se d'Anglaterra que no pas continuar-hi, que eren un país en què valia la pena de viure. Després et pots trobar que no és així, però tenien el somni de crear un país nou.

—Com es traduiria això a Catalunya?

—És la idea de per què volem ser independents. No és per una qüestió política o de dretes i esquerres. És perquè volem viure dignament. Tenim problemes d'infraestructures, dèficit fiscal, no sabem què passarà amb les pensions... Per a fer el somni, hem de construir el relat, i no ho fem. Des del punt de vista econòmic, per exemple, és molt fàcil de fer veure com milloraríem, si fóssim sols. De totes maneres, la gent, sense relat, surt al carrer, però la classe política no està a l'altura. Per què no reivindiquem el Primer d'Octubre? Vam guanyar un referèndum! Diuen que no érem prou gent, però l'acceptació de la constitució europea es va fer amb una participació molt baixa i no va passar res. Les darreres eleccions municipals a França han tingut un 34,6% de participació i no ha passat res. I ara demanem permís per fer un nou referèndum que no ens donaran... És una bestiesa. La gent s'ho creu, però falta un lideratge que connecti, que sàpiga aglutinar i expliqui que aquestes coses es guanyen amb fronts comuns.

—Havíeu estat membre del consell d'administració de la CCMA i directora del Departament d'Estudis. Com veieu TV3 en aquests moments?

—Molt malament. Ja no és la meua, ni de bon tros. I ja no és la de molta gent. Als Estats Units, després de l'11-S les televisions privades, de tendències diferents, van estudiar d'unificar les redaccions per unificar el discurs nacional. No ho van fer per raons econòmiques, però el debat hi va ser. L'audiovisual té tant d'impacte en la gent que, en un moment de crisi nacional, van veure que s'havia d'unificar el discurs. Nosaltres ens hem oblidat que la Corporació es va crear per unanimitat al parlament com a eina de normalització lingüística, cultural i nacional. Pel que fa a la llengua, en la meua tesi vaig demostrar que en quatre anys vam passar del 60% de gent que entenia el català a més del 90%. És espectacular, però no ho vam aprofitar des del punt de vista dels continguts.

—En quin sentit?

—Per exemple, els americans tenen lobbies que fan pel·lícules. Philadelphia es va fer per dir que la gent que tenia la sida no havia de ser arraconada. Després de la Segona Guerra Mundial, la CIA deia que havien guanyat la guerra

militar, però que havien de guanyar la guerra de les consciències, i per això va demanar al congrés que invertís en Hollywood, i ho va fer. Això nosaltres ho hem desaprofitat. TV3 ha estat una eina de normalització lingüística durant un temps, però no tant una eina de normalització cultural. No hem creat el gust per la nostra cultura tal com l'hauríem d'haver creat, i encara menys hem estat una eina de normalització nacional.

—Com hauria de ser aquesta eina de normalització nacional, tenint en compte totes les pressions que rep TV3?

—Reivindicar Catalunya com a terra d'acollida, per exemple. No m'hauria importat tenir gent parlant en castellà a TV3 si al darrere hi hagués hagut una eina nacional clara. En l'època que fèiem Dallas i el futbol en català hi havia tot de gent del sector cultural que ho criticava. Això va ajudar a la normalització lingüística i tothom veia TV3. S'havia de fer una televisió per al país, igual que s'ha de fer un projecte nacional per al país, no tan sols per als que han votat sí l'1-O.

—Pel que fa a la normalització lingüística entre les noves generacions, TV3 també perd terreny. Els nens creixen mirant dibuixos a Netflix i els joves mirant youtubers, tot en castellà o anglès. S'ha arribat tard?

—Amb això hem badat moltíssim. "Això a nosaltres no ens arribarà mai", deien. Abans del 2006 vaig escriure La guerra de les pantalles, en què demostrava que la gent mirava la tele, però no sabia quin canal mirava. TV3 durant molt de temps va pensar que les audiències serien sempre les mateixes i que la televisió sempre seria el centre de la casa. L'aparell continua essent-ho, però en l'aparell hi entra Netflix, Amazon Prime, HBO... Jo ja deia que la política lingüística se'ns n'anava de les mans i que calia mirar què feien els països nòrdics per mantenir la llengua. En el seu moment, van fer un gran esforç per la producció pròpia i ara ens arriben moltes sèries nòrdiques. Però tenien un estat darrere...

—Sou titular de la Càtedra d'Educació i Tecnologia del Collège d'Études Mundiales de París. Encara sobre els joves, quins envits ha implicat la pandèmia i la irrupció forçada de l'estudi a distància?

—La pandèmia ens ha fet entrar al segle XXI vint anys tard, de cop i sense preparació. Vaig passar de TV3 a la UOC i no entenia com Gabriel Ferraté, a qui no s'ha reconegut prou el mèrit de fundar una universitat per internet el 1994, em deia que allà els professors no podien fer vídeos. Enregistrar les classes en vídeo i penjar-les implicava no canviar la metodologia d'aprenentatge, el professor no deixava de ser el centre. Una mica com passa ara per Zoom... Un professor que no sap comunicar, si a sobre ho fa a través d'una pantalla, és un desastre absolut. I cent alumnes per Zoom és una besties! No vull dir que totes les classes per Zoom siguin un desastre, i sóc partidària de la hibridació entre el presencial i l'online, però aquesta manera precipitada d'entrar en l'online no ha anat bé. Des de primària fins a la universitat hem entrat de cop en el no presencial i ha quedat clar que no és impossible, però que porta molta feina. Als de la UOC ens deien que fer classe a distància era molt fàcil, i ara molts professors m'han reconegut que no. Anem tard en tot...

—I els més petits?

—Hi ha estudis que demostren que el fracàs escolar té molt a veure amb el fet que estan molt desconectats de les classes magistrals. Són en un altre món i necessiten una altra mena de metodologia que no té res a veure amb la de la societat industrial, que preparava gent per anar a treballar a fàbriques. S'han de fer coses més personalitzades, treballs per projectes... Si descobreixen per a què serveix multiplicar perquè ho necessiten per a un projecte, es concentren i n'aprenen. En educació també ens manca un lideratge important. Cal fer allò que va fer Prat de la Riba, voler transformar l'educació a tots els nivells. Va fer un consell i hi va posar de presidenta Maria Montessori, la persona més avançada de l'època. Va fer escoles pilot que havien de ser el motor de la transformació, però després d'ell tot s'ha acabat. Continuem amb el model de la societat industrial, d'escola i universitat per a una societat que ja no existeix.

20.07.2021

CULTURA > LLETRES

Clara Ardévol Mallol i Albert Salamé (fotografies)

Vilaweb

